

SACD-1391 SURROUND

EDVARD GRIEG SIGURD JORSALFAR

HÅKAN HAGEGÅRD
BERGEN PHILHARMONIC ORCHESTRA
OLE KRISTIAN RUUD

SUPER AUDIO CD
STEREO/SURROUND

GRIEG, Edvard Hagerup (1843-1907)

Sigurd Jorsalfar, Op. 22 (1872) (Edition Peters) 34'31

Incidental music to the play by Bjørnstjerne Bjørnson

[1]	I. Introduction to Act I. <i>Molto Andante e maestoso</i>	2'10
[2]	II. Borghild's Dream. <i>Poco andante – Allegro agitato</i>	3'42
[3]	III. At the Matching Game. <i>Allegretto semplice</i>	3'38
[4]	IV. The Northland Folk*°. <i>Allegro moderato e molto energico</i>	5'58
[5]	V. Homage March. <i>Allegro molto – Allegretto marziale</i>	9'17
[6]	VI. Interlude I. <i>Allegretto tranquillo</i>	1'45
[7]	VII. Interlude II. <i>Allegretto marziale – Maestoso</i>	3'34
[8]	VIII. The King's Song*. <i>Poco Andante – Vivace – Molto Andante e maestoso</i>	4'07

* **Håkan Hagegård**, baritone

° Male voices from the **Bergen Philharmonic Choir, Seim Songkor and Kor Vest**

[9] **Landkjenning, Op. 31 (1872, rev. 1881) (Edition Peters) 6'30**

for baritone, male choir and orchestra. Text: Bjørnstjerne Bjørnson

Håkan Hagegård, baritone

Male voices from the **Bergen Philharmonic Choir, Seim Songkor and Kor Vest**

[10] **Bergliot, Op. 42 (1871, orch. 1885) (Edition Peters) 18'37**

Melodrama for declamation and orchestra. Text: Bjørnstjerne Bjørnson

Gørild Mausest, narrator

11 Sørjemarsj over Rikard Nordraak, EG 117 (1866) (*Edition Peters*) **7'49**
(arranged for orchestra [1907] by Johan Halvorsen)

12 Den Bergtekne, Op. 32 (1877-78) (*Wilhelm Hansen*) **5'37**
for baritone and orchestra. Text: traditional Norwegian
Håkan Hagegård, baritone

Bergen Philharmonic Orchestra
conducted by **Ole Kristian Ruud**

BERGEN PHILHARMONIC ORCHESTRA

The music on this Hybrid SACD can be played back in Stereo as well as in 5.0 Surround sound.

Gørild Mauseth

Håkan Hagegård

Edvard Grieg (1843-1907)

‘I must still mention one man who, with his great personality, had a decisive influence upon me in the musically empty years in Kristiania from 1868 until 1872 – *Bjørnson*. At that time he was a true friend to me. It is above all him whom I have to thank for surviving this period. Although he is no connoisseur of music, he believes in my ideas and that has given me great courage.’ (Letter to Aimar Grønvold, 25th April 1881). When Edvard Grieg returned to Norway from a trip to Rome in the autumn of 1870, he began a collaboration with the poet Bjørnstjerne Bjørnson (1832-1910) that led to such works as *Bergliot*, *Sigurd Jorsalfar* and *Landkjenning* (*Land Sighting*). The thematic basis for these works was ancient Norwegian heroic poetry, or skaldic poetry.

In early 1872 Grieg started work on his music for Bjørnson’s drama ***Sigurd Jorsalfar***, which is set in the 12th century. The principal figures, the brothers Sigurd and Eystein, are kings: although they rule Norway together, they do not get on at all; when comparing their deeds and services, they never fail to argue. Sigurd is seized with such feelings of envy towards his brother that the conflict is not limited to the siblings but extends to their retainers as well. Bjørnson told Grieg that he had just a month to write the music for the play. The incidental music, which appeared in 1874 as Op. 22, comprises five movements – three orchestral pieces and two songs. For the first piece in Act II (*The Matching Game [In the King’s Hall]*), Grieg turned to a gavotte that he had composed earlier for violin and piano: this took the form of a march and was used unchanged in the incidental music. In 1892 Grieg arranged the orchestral movements (Op. 22 Nos. 2, 1 and 4) into a concert suite, which appeared the following year as his Op. 56. This orchestral version, which Grieg often conducted abroad, was received with great enthusiasm by the public.

On 12th May 1872, Bjørnson wrote to Grieg: ‘I love this song! I expect a *great* tone!’ Just five days later, ***Landkjenning*** (*Land Sighting*) was premièred in a scoring for baritone solo, two male choirs, wind orchestra and organ at a bazaar at the Akershus fortress (in the capital city) to raise funds for the renovation of the Nidaros Cathedral in Trondheim. The historical background of this choral work, which Grieg described as

an 'occasional piece', was the story of Olav Trygvason, son of a Norwegian king, who was sailing home from England in the year 995. He was so moved and overcome by the Norwegian landscape and natural environment that he decided to have a cathedral built in Nidaros. Grieg revised *Landkjenning* several times before it was published in 1881 (as Op. 31), scored for baritone, male choir and symphony orchestra and with a dedication to the Norwegian piano maker Karl Hals. Then, as now, this rather folk-like choral piece enjoyed great popularity in Norway.

In 1871 Grieg composed the melodrama *Bergliot*, Op. 42, initially in a version for piano and recitation. Not until fourteen years later did he return to the work and produce a version for orchestra. On 3rd November 1885 he conducted its first performance at the Kristiania Theatre; the Norwegian actress Laura Gundersen (to whom Grieg dedicated the piece) took the rôle of Bergliot and, 'with her spirited artistic interpretation', contributed greatly to the work's success. The melodrama tells the story of Bergliot who, in despair after the deceitful murder of her husband (Einar Tambarskjelve) and son (Eindride) by King Harald Hårdråde, incites the peasants to take revenge. Soon, however, she recognizes the futility of her undertaking. Between the musically independent climaxes (introduction, *Andante molto*, *Tempo di marcia funebre*) the listener hears, in the combination of music and spoken word, Bergliot's various emotions, ranging from impassioned pride to profound despair and resignation.

On 6th April 1866, in Rome, Grieg wrote in his diary: 'The saddest news that could reach me – Nordraak is dead! He was my only friend, my only great hope for our Norwegian art... Let me seek refuge in music, which never rejects me in the hour of grief.' The composer Rikard Nordraak (1842-1866) gave his friend Edvard Grieg impulses that were decisive for his development as a composer; he strengthened Grieg's resolve to devote all his energies to creating independent, Norwegian art music. He opened Grieg's eyes 'to the importance of that in music which is not music'. His sudden death led Grieg to compose a *Funeral March for Rikard Nordraak* (EG 117). The first version was for piano, and in 1867 Grieg arranged the work for large wind orchestra and percussion. This funeral march clearly shows that Grieg had 'attained full maturity

both as a melodist and as a harmonist. It also shows that within a short work he was able to create an organic whole. It is a compact piece without a single superfluous note' (Benestad/Schjelderup-Ebbe). Grieg later expressed the wish that the march should be played at his own funeral. When he died on 4th September 1907, the Norwegian composer Johan Halvorsen (1864-1935) arranged the piece for symphony orchestra so that Grieg's wish could be fulfilled.

In 1877, while working on his *String Quartet*, Op.27, Grieg considered writing a large-scale work for baritone solo, choir and orchestra based on Norwegian folk-songs. As he failed to find a suitable text, however, he gave up the idea. When he later found the story of *Den Bergtekne* (*The Mountain Thrall*) in the collection *Norske Folkeviser* (*Norwegian Folk-Songs*; 1853) by the lyric poet and clergyman Magnus Brostrup Landstad (1802-1880), he decided to set this ballad for baritone solo, string orchestra and two horns. The ballad tells of a youth who has lost his way in the forest. He meets the daughter of the Jøtul (mountain giant), and is so captivated and bewitched by her that he can never again feel true love. From then on he must go through life alone. In *Den Bergtekne*, Op. 32, Grieg gives an impressive musical portrayal of a sense of loneliness, and also of unfulfilled yearning and the desire for a loving human being. On 17th July 1899 Grieg mentioned this work in a letter to his biographer, Henry Finck: 'Here I have striven to achieve in music the sturdy concision of style that is expressed with such a moving effect in ancient Norwegian poetry.'

© Natalie Hippel 2003

Gørild Mauseeth graduated from the Norwegian National Academy of Dramatic Art in 1995 and, after making her début at the Teatret Vårt, was engaged by Den Nationale Scene in Bergen, where she made her breakthrough with the monologue *Av måneskinn gror det ingenting* (*Nothing Grows in Moonlight*) by Torborg Nedreaas. Among her other rôles in Bergen were Clara in Lars Norén's *Løvet i Vallombrosa* (*Holiday in Vallombrosa*), Vittoria in *The White Devil* (*Hvite djevler*) by John Webster and Nicoletta von Niebuhr in *Mefisto* by Ariane Mnouchkine and Klaus Mann. She went to the

Norwegian National Theatre in Oslo in 1998, where she first played the leading lady in Cecilie Løveid's *Østerrike* (*Austria*). Since then her rôles have included Gretchen in Goethe's *Faust*, the female lead in Bjørnson's *Paul Lange og Tora Parsberg* (*Paul Lange and Tora Parsberg*), Thora in Ibsen's *De unges forbund* (*The League of Youth*) and Rita Allmers in *Lille Eyolf* (*Little Eyolf*). In 1997 she was awarded the Norwegian Amanda Award (best film débutante) for her leading rôle in *Brent av frost* (*Burnt by Frost*), and she was chosen by the European Film Promotion Organization for presentation at the Berlin Film Festival.

Håkan Hagegård made his début at the Royal Swedish Opera in Stockholm in 1968 as Papageno in Mozart's *Magic Flute*, a rôle he also played in Ingmar Bergman's TV version from 1975. Between 1970 and 1979 he was permanently engaged at the Royal Swedish Opera, where he sang numerous rôles. His international career started in 1973 when he sang the rôle of the Count in Richard Strauss's *Capriccio* at Glyndebourne, a venue to which he has returned many times. In 1978 he made his Metropolitan Opera début in New York as Malatesta in Donizetti's *Don Pasquale*, and since then he has appeared in all the major opera houses. Among his more recent rôles, mention should be made of Scarpia in Puccini's *Tosca*, the title rôle in Alban Berg's *Wozzeck* and Amfortas in Wagner's *Parsifal*. He often appears as a soloist with symphony orchestras all over the world, and gives regular recitals. Since 1999 he has been professor of singing at the Norwegian College of Music in Oslo, and since 2001 he has also been a professor at the Bloomington School of Music (USA). In 1985 Håkan Hagegård was appointed as *hovsångare* (Court Singer), and he is also a member of the Royal Swedish Academy of Music. He has also received the 'Litteris et Artibus' award and is an honorary doctor of the Karlstad conservatory.

The **Bergen Philharmonic Orchestra** dates back to 1765 and is thus one of the world's oldest orchestras. Edvard Grieg had a close relationship with the orchestra and during the years 1880-82 he was its artistic director. He generously donated his fortune

to the orchestra and this financial support has been of great importance. The modern orchestra owes much to Harald Heide, who was artistic director from 1908 until 1948, and to Karsten Andersen who held the post from 1964 until 1985. Principal conductors since then have been Aldo Ceccato, Dmitri Kitayenko, Simone Young and, with effect from 2003, the American conductor Andrew Litton. The orchestra now has 95 players. Among the many famous conductors who have worked with the orchestra, mention may be made of Leopold Stokowski, Eugene Ormándy, Ernest Ansermet, Pierre Monteux, Sir Thomas Beecham, Sir John Barbirolli, Rafael Frühbeck de Burgos, Paavo Berglund, Lord Menuhin and Esa-Pekka Salonen. Besides participating in the famous Bergen Festival the orchestra also tours regularly.

Ole Kristian Ruud has gained a reputation as a dynamic figure in Scandinavian music as well as embarking on an international career. He regularly conducts eminent symphony orchestras and chamber orchestras in the Nordic countries, Europe and the USA. Since 1990 he has also been a frequent visitor to Japan. Ole Kristian Ruud was chief conductor and artistic director of the Trondheim Symphony Orchestra from 1987 until 1995, and of the Norrköping Symphony Orchestra in Sweden from 1996 until 1999. Since 2000 he has held the position of artistic director for Norwegian repertoire with the Stavanger Symphony Orchestra. He has also held a professorship at the Norwegian State Academy in Music since 1999. Ole Kristian Ruud has been awarded a number of prestigious prizes including the Grieg Prize (1992), the Norwegian Critics Prize (1993), the Lindemann Prize (1994) and the Johan Halvorsen Prize (1996). He has made numerous CDs for BIS, including ongoing and acclaimed series of music by Geirr Tveitt and Harald Sæverud.

Edvard Grieg (1843–1907)

”Jeg må ikke glemme å omtale en mann, som i de musikalsk tomme Kristiania-år 1868–72 fylte meg med sin mektige personlighet, det var *Bjørnson*. Han var meg i de årene en sann venn og har vesentlig virket til at jeg holdt meg oppe. Skjønt han ikke forstod musikk, trodde han på det jeg ville, og det satte mot i meg.” (Brev til Aimar Grønvold 25. april 1881.) Da Grieg høsten 1870 vendte tilbake til Norge etter et Roma-opphold, begynte samarbeidet med forfatteren Bjørnstjerne Bjørnson (1832–1910). Ut av vennskapet og samarbeidet vokste fram verker som *Bergliot*, *Sigurd Jorsalfar* og *Landkjenning*. Motivene i disse verkene er hentet fra de gamle norske heltesagaene og fra skaldediktningen.

Tidlig i 1872 begynte Grieg å skrive musikken til Bjørnsonss nye skuespill, ***Sigurd Jorsalfar***, hvor handlingen foregår tidlig på 1100-tallet. Hovedfigurene, kongebrødrene Sigurd og Eystein, regjerer riktignok sammen over Norge, men de martres av striden seg imellom. De kommer stadig i kangel når de sammenligner sine dåder og fortjener. Slik blir Sigurd så full av nidfølelser overfor sin bror at striden ikke bare angår de to søskene, men også brer seg til kongenes følger.

Bjørnson gav Grieg bare en måned til å komponere musikken. Scenenmusikken ble trykt som opus 22 i 1874, og den består av fem nummer – tre orkesterstykker og to sanger. I det første stykket i annen akt (*Ved mannjevningen*) inkluderte Grieg en gavott (uforandret) han tidligere hadde skrevet for fiolin og klaver, men nå ikledd en marsjdrakt. I 1892 bearbeidet Grieg orkestersatsene 2, 1 og 4 fra opus 22 til en suite, opus 56, som utkom året etter. Grieg dirigerte selv ofte denne orkesterversjonen i utlandet, og den ble begeistret mottatt av publikum.

Bjørnson skrev til Grieg: ”Jeg elsker denne sang! Jeg venter en *stor* tone!” (12. mai 1872). Bare fem dager senere ble ***Landkjenning*** uroppført på Akershus festning i hovedstaden med en besetning bestående av to mannskor, barytonsolo, blåseorkester og orgel. Foranledningen var en basar til inntekt for restaurering av Nidarosdomen i Trondheim. Den historiske bakgrunnen for dette ”leilighetsverket” (Griegs ord) er historien om Olav Trygvason, sønn av en norsk konge, som i år 995 vender tilbake fra

England. Han er så rørt og overveldet av skjønnheten og storheten i det norske landskapet og naturen at han bestemte seg for å få bygget en katedral i Nidaros. Grieg bearbeidet *Landkjenning* flere ganger til 1881, da den trykte utgaven for barytonsolo, mannskor og symfoniorkester ble utgitt som opus 31, med dedikasjon til den norske pianofabrikanten Karl Hals. Den gang – som i dag – nyter dette ganske folkelige korverket stor popularitet i Norge.

I 1871 komponerte Grieg melodramaet *Bergliot* (opus 42) i en utsettelse for klaver og resitasjon. Først 14 år senere tok Grieg verket fram igjen, foretok mindre revisjoner og instrumenterte det for orkester. 3. november 1885 dirigerte han uroppførelsen i Kristiania Theater, hvor skuespillerinnen Laura Gundersen (som verket er tilegnet) hadde rollen som Bergliot. Hennes store innsats ”ved sin åndfulle kunstneriske gjengivelse” førte til at verket ble en suksess.

Melodramaet forteller Bergliots historie, fruene som i fortvilelse over kong Harald Hardrådes sviikefulle drap av hennes ektemann (Einar Tambarskjelve) og sønn (Eindride) egger bøndene til hevn. Hun innser dog raskt det meningsløse i dette, hevnen tilhører den nye guden. Mellom de musikalsk selvstendige høydepunktene (Innledning, *Andante molto*, *Tempo di marcia funebre*) opplever tilhørerne hvordan hennes ulike følelser avtegnes i forbindelsen mellom musikk og tekst – fra lidenskapelig stolthet til dyp fortvilelse og resignasjon.

I Roma, 6. april 1866, skrev Grieg i sin dagbok: ”Den sørgeligste efterretning som kunne ramme meg – Nordraak er død! – han, min eneste venn, mitt eneste store håp for vår norske kunst! [...] la meg så ta tilflukt til tonene, de sviaket aldri i sorgens stund!” Den norske komponisten Rikard Nordraak (1842–1866) gav vennen Grieg avgjørende impulser for utviklingen av hans komponistvirke. Han styrket vennen i bestrebelsene for å vende seg mot en særegen norsk kunstmusikk. Han åpnet Griegs øyne for ”betydning av det i musikken som ikke er musikk”. Nordraaks død fikk Grieg til å komponere *Sørgemarsj over Rikard Nordraak* (EG 117). Den første utgaven ble skrevet for klaver, men allerede året etter bearbeidet Grieg verket for blåseorkester og slagverk. Sørgemarsjen viser tydelig at Grieg ”hadde nådd full modning som melodiker og harmoniker,

og at han innenfor et kort verk nå maktet å skape et organisk hele, preget av konsentrasjon. Det er ikke en tone for meget.” (Benestad/Schjelderup-Ebbe). Grieg uttalte senere ønsket om at sørgemarsjen skulle spilles i hans egen begravelse. Da han døde 4. september 1907, bearbeidet Johan Halvorsen (1864–1935) verket for symfoniorkester for å oppfylle Griegs anmodning.

Mens Grieg arbeidet med strykekvartetten opus 27, i 1877, tumlet han også med tanken om å skrive et stort anlagt verk for barytonsolo, kor og orkester. Teksten skulle hentes fra norsk folkediktning, men da Grieg ikke fant noe egnet dikt, oppgav han ideen. Da han oppdaget historien om den bergtatte i utgaven *Norske Folkeviser* (1853) samlet av Magnus Brostrup Landstad (1802–1880), bestemte han seg for å tonesette denne balladen for barytonsolo, strykeorkester og to horn. Diktet beretter om en ung mann som som har gått seg vill i skogen. Han møter datteren til en jøtul, og hun lokker og forhekser ham slik at han senere aldri mer kan føle ekte kjærlighet, og han må gå ensom gjennom livet. I *Den bergtekne* (opus 32) viser Grieg på en uttrykksfull musikkalsk måte det å være alene og ha ensomhetsfølelse, men også den uoppnåelige lengselen og en higen om å finne et elskende menneske. 17. juli 1899 skrev Grieg om komposisjonen i et brev til sin biograf Henry Finck: ”Jeg har i musikken også efterstrebet den sammentrengte knapphet i stilen som så rystende kommer til uttrykk i den gammel-norske poesi.”

© **Natalie Hippel 2003**

Gørild Mauseth ble uteksaminert fra Statens Teaterhøgskole i 1995, og etter å ha debutert ved Teatret Vårt, ble hun knyttet til Den Nationale Scene i Bergen, hvor hun fikk sitt gjennombrudd med monologen *Av måneskinn gror det ingenting* av Torborg Nedreaas. Blant hennes andre roller i Bergen var Clara i Lars Noréns *Løvet i Vallombrosa*, Vittoria i *Hvite djevl*er av John Webster og Nicoletta von Niebuhr i *Mefisto* av Ariane Mnouchkine og Klaus Mann. Hun kom til Nationaltheatret i Oslo i 1998, hvor hun først hadde den kvinnelige hoverollen i Cecilie Løveids *Østerrike*. Siden har hun blant andre roller spilt Gretchen i Goethes *Faust*, den kvinnelige hoved-

rollen i Bjørnsons *Paul Lange og Tora Parsberg*, Thora i Ibsens *De unges forbund* og Rita Allmers i *Lille Eyolf*. I 1997 ble hun tildelt Amanda-prisen som beste filmdebutant for hovedrollen i *Brent av frost*, og hun ble valgt av European Film Promotion Organization til presentasjon ved Filmfestivalen i Berlin.

Håkan Hagegård debuterte ved Stockholmsoperaen i 1968 som Papageno i Mozarts *Tryllefløyten*, en rolle han også spilte i Ingmar Bergmans fjernsynsversjon fra 1975. Fram til 1979 var han fast tilknyttet til Stockholmsoperaen og tolket en rekke store roller. Hans første utenlandske engasjement var som greven i Strauss' *Capriccio* ved Glyndebourne-operaen i 1973, og han har vendt tilbake til dette operahuset flere ganger. Han debuterte ved Metropolitan-operaen i 1978 som Malatesta i Donizettis *Don Pasquale*, og han har siden gjestet store operascener verden over. Han er ofte engasjert som solist med symfoniorkestre, og gir jevnlig romansekonsserter. Siden 1999 har han vært professor i sang ved Norges Musikkhøgskole, og siden 2001 har han et professorat ved Bloomington School of Music i USA. I 1985 ble Hagegård utnevnt til *hovsangare*, er medlem av Kungliga Musikaliska Akademien og har mottatt flere utmerkelser for sin kunstneriske innsats.

Bergen Filharmoniske Orkester (BFO) er det ene av Norges to nasjonalorkestre. Det kan føre sin historie helt tilbake til 1765, hvilket gjør det til en av verdens eldste orkesterinstitusjoner. Selv om Bergen befant seg i utkanten av Europa, hadde man god kontakt med det kontinentale musikkliv, og tidlig ble utenlandske musikere ansatt. Edvard Griegs familie var nær knyttet til de bergenske filharmonikere. I 1770 ble komponistens oldefar ansatt som konsertmester, og i årene 1880–82 var den berømte tonekunstneren orkesterets kunstneriske leder. Han testamenterte sin formue til et fond som i hovedsak skulle støtte BFO, og tilskuddene fra Grieg-fondet har representert viktige bidrag til orkestrets drift siden. Ikke uten grunn blir orkesteret i utlandet ofte referert til som "Edvard Grieg's orchestra". BFO teller nå 95 musikere.

De som i særlig grad har vært ansvarlig for utviklingen av det moderne symfonior-

kestret, var Harald Heide, som i årene 1908-48 var BFOs kunstneriske leder, og Karsten Andersen, som hadde samme stilling 1964-85. Deretter har Aldo Ceccato, Dmitri Kitajenko og Simone Young vært BFOs sjefsdirigenter. Fra 2003 innehar amerikaneren Andrew Litton denne stilling. En rekke kjente dirigenter har gjestet BFO, deriblant Pierre Monteux, Jean Sibelius, Leopold Stokowski, Ernest Ansermet, Eugene Ormándy, Rafael Kubelík og Rafael Frühbeck de Burgos.

Foruten stadige konsertreiser i Norge og i de nordiske land har BFO gjennomført en rekke utenlandsturnéer, deriblant til USA, det gamle Sovjet, Frankrike, Italia, Østerrike, Tyskland, Storbritannia, Sveits, Spania, Japan og Polen. Nyinnspillingene av Edvard Griegs samlede orkesterverker for BIS er orkesterets største plateprosjekt til dags dato. Det er også første gang at et norsk orkester spiller inn Edvard Griegs komplette orkesterproduksjon.

Ole Kristian Ruud har markert seg som en av de fremste dirigenter i skandinavisk musikkliv og samtidig gjort en stor internasjonal karriere. Han dirigerer regelmessig symfoniorkestre og kammerorkestre i Europa og USA og har siden 1990 hatt jevnlige gjesteopptredener i Japan.

Ruud var sjefdirigent og kunstnerisk leder for Trondheim Symfoniorkester 1987-95 og fikk samme posisjon i Norrköping Symfoniorkester 1996-1999. Fra 2000 har han vært kunstnerisk leder med ansvar for norsk repertoar i Stavanger Symfoniorkester. Fra 1999 har han også vært professor i direksjon på Norges musikkhøgskole. Ole Kristian Ruud har mottatt en rekke prestisjefylte utmerkelser, blant dem Griegprisen (1992), den norske Kritikerprisen (1993), Lindemannprisen (1994) og Johan Halvorsen-prisen (1996). Han har gjort en rekke plateinnspillinger for BIS.

Edvard Grieg (1843-1907)

„Einen Mann muß ich noch erwähnen, einen Mann, der in den musikalisch leeren Jahren 1868-1872 in Kristiania mit seiner großen Persönlichkeit einen entscheidenden Einfluß auf mich hatte – *Bjørnson*. In jener Zeit war er mir ein wahrer Freund. Ihm habe ich es vor allem zu verdanken, daß ich diese Periode überstand. Obwohl er kein Musikkenner ist, glaubt er an meine Ideen, und das hat mir viel Mut gemacht.“ (Brief an Aimar Grønvold 25. April 1881). Als Edvard Grieg im Herbst 1870 von einer Romreise nach Norwegen zurückkehrte, begann die gemeinsame Arbeit mit dem Dichter Bjørnstjerne Bjørnson (1832-1910), aus der u.a. die Stücke *Bergliot*, *Sigurd Jorsalfar* und *Landerkennung* hervorgegangen. Thematische Grundlage dieser Werke sind die altnorwegischen Heldensagen der Skaldendichtung.

Anfang 1872 begann Grieg mit der Vertonung von Bjørnsons Drama *Sigurd Jorsalfar*, das im 12. Jahrhundert spielt. Die Hauptfiguren, die Königsbrüder Sigurd und Eystein, regieren zwar gemeinsam über das Land Norwegen, sie sind jedoch untereinander völlig zerstritten. Beim Vergleich ihrer Taten und Verdienste geraten sie immer wieder aneinander. Dabei wird Sigurd so von Neidgefühlen seinem Bruder gegenüber gepackt, dass der Streit nicht alleine unter den Geschwistern ausgetragen wird, sondern sich auf die Gefolgsleute ausweitete. Bjørnson teilte Grieg mit, er habe nur einen Monat Zeit, die Musik für das Drama zu schreiben. Die Bühnenmusik, die 1874 als op. 22 erschien, besteht aus fünf Sätzen – drei Orchesterstücken und zwei Liedern. Für das erste Stück im zweiten Akt (*In der Königshalle*) griff Grieg auf eine früher komponierte Gavotte für Geige und Klavier zurück, die unverändert als Marsch konzipiert, in die Bühnenmusik aufgenommen wurde. 1892 bearbeitete Grieg die Orchestersätze op. 22, Nr. 2, 1, 4, die ein Jahr später als op. 56 erschienen. Vom Publikum wurde diese Orchesterfassung, die Grieg oft im Ausland dirigierte, mit großer Begeisterung aufgenommen.

Am 12. Mai 1872 schrieb Bjørnson an Grieg: „Ich liebe dieses Lied! Ich erwarte einen großen Ton!“ Nur fünf Tage später wurde *Landerkennung* in der Besetzung für zwei Männerchöre, Baritonsolo, Blasorchester und Orgel auf einem auf der Festung

Akershus (in der Hauptstadt) veranstaltetem Basar zugunsten der Renovierung des Nidarosdomes in Trondheim uraufgeführt. Historischer Hintergrund dieses von Grieg als „Gelegenheitsarbeit“ betrachteten Chorwerkes ist die Geschichte von Olav Trygvason, dem Sohn eines norwegischen Königs, der sich im Jahre 995 auf der Heimfahrt von England befindet. Er ist von der Schönheit und Größe der norwegischen Landschaft und Natur so berührt und überwältigt, dass er den Entschluss fasst, eine Kathedrale in Nidaros bauen zu lassen. Mehrmals bearbeitete Grieg *Landerkennung*, bevor es 1881, versehen mit einer Widmung an den norwegischen Klavierfabrikanten Karl Hals, als op. 31 für Baritonsolo, Männerchor und Symphonieorchester erschien. Damals wie auch heute erfreut sich dieses eher volkstümliche Chorwerk in Norwegen großer Beliebtheit.

1871 komponierte Grieg das Meldodram *Bergliot* op. 42, zunächst in der Fassung für Klavier und Rezitation. Erst 14 Jahre später griff Grieg das Werk wieder auf und instrumentierte es für Orchester. Am 3. November 1885 dirigierte er die Uraufführung im Kristiania-Theater, die norwegische Schauspielerin Laura Gundersen, der er dieses Werk widmete, spielte die Rolle der Bergliot. Sie trug „durch ihre geistvolle künstlerische Interpretation“ wesentlich zum Erfolg dieses Stückes bei. Das Melodram erzählt die Geschichte von Bergliot, die aus Verzweiflung über die hinterhältige Ermordung ihres Gatten und Sohnes durch den König Harald Hårdråde die Bauern zur Rache an den Mördern auffordert. Sie erkennt jedoch bald die Sinnlosigkeit ihres Vorhabens. Zwischen den musikalisch selbständigen Höhepunkten (Einleitung, *Andante molto*, *Tempo di marcia funebre*) erlebt der Hörer in der Verbindung von Musik und Sprache die unterschiedlichen Gefühlsempfindungen Bergliots von leidenschaftlichem Stolz bis hin zur tiefen Verzweiflung und Resignation.

Grieg schrieb am 6. April 1866 in sein Tagebuch: „Die traurigste Nachricht, die mich erreichen konnte – Nordraak ist tot! – er, mein einziger Freund, meine einzige große Hoffnung für unsere norwegische Kunst. [...] Laß mich Zuflucht in den Tönen suchen, sie versagen nie in der Stunde der Trauer.“ Der Komponist Rikard Nordraak (1842-1866) gab seinem Freund Grieg entscheidende Anstöße für dessen kompositorische Entwicklung, er bestärkte ihn darin, sich mit ganzer Kraft einer eigenen, norwe-

gischen Kunstmusik zu zuwenden. Er öffnete Grieg die Augen „für die Bedeutung dessen in der Musik, was nicht Musik ist“. Sein plötzlicher Tod veranlasste Grieg einen **Trauermarsch zum Andenken an Rikard Nordraak** (EG 117) zu komponieren. Die erste Fassung schrieb er für Klavier, 1867 bearbeitete Grieg das Werk für großes Blasorchester und Schlagzeug. Der Trauermarsch zeigt deutlich, dass Grieg „die volle Reife als Melodiker und Harmoniker erreicht [hatte] und im Rahmen eines kurzen Werkes in der Lage war, eine organisch zusammenhängende und konzentrierte Arbeit zu leisten. Der Marsch enthält keinen Ton zuviel“ (Benestad/Schjelderup-Ebbe). Grieg äußerte Jahre später den Wunsch, dass bei seiner Beerdigung der Trauermarsch gespielt werden solle. Als er am 4. September 1907 starb, bearbeitete der norwegische Komponist Johan Halvorsen (1864-1935) das Stück für Symphonieorchester, um so Griegs Bitte zu erfüllen.

Im Jahre 1877, während seiner Arbeit am *Streichquartett* op. 27, trug sich Grieg mit dem Gedanken, ein groß angelegtes Werk für Baritonsolo, Chor und Orchester zu schreiben, dessen textliche Grundlage norwegische Volkslieder sein sollten. Da er jedoch keinen geeigneten Text fand, gab Grieg dieses Vorhaben auf. Als er dann in der Sammlung *Norske Folkeviser* (1853) von dem norwegischen Lyriker und Pfarrer Magnus Brostrup Landstad (1802-1880) die Geschichte des **Bergentrückten** entdeckte, entschloss er sich diese Ballade für Baritonsolo, Streichorchester und zwei Hörner zu vertonen. Die Ballade berichtet von einem Jüngling, der sich im Wald verlaufen hat. Er begegnet der Tochter des Bergriesen, die ihn so sehr betört und verhext, dass er niemals mehr wahre Liebe empfinden kann. Von nun an wird er als einsamer Mensch durch das Leben gehen. In der *Bergentrückte* op. 32 zeigt Grieg auf eindrucksvolle musikalische Weise die Gefühle der Einsamkeit und des Alleinseins, aber auch der unerfüllten Sehnsucht und dem Wunsch nach einem liebenden Menschen. Am 17. Juli 1899 schrieb Grieg in einem Brief an Henry Finck, seinem Biographen über diese Komposition: „Ich habe hier die gedrungene Knappheit des Stils, welche in der altnorwegischen Poesie so erschütternd zum Ausdruck gelangt, auch in der Musik angestrebt.“

© Natalie Hippel 2003

Gørild Mauseth schloß 1995 ihr Studium an der Norwegischen Schauspielakademie ab; nach ihrem Debüt am Teatret Vårt erhielt sie ein Engagement an Den Nationale Scene in Bergen, wo sie mit dem Monolog *Av måneskinn gror det ingenting* (*Nichts wächst im Mondlicht*) von Torborg Nedreaas ihren Durchbruch feierte. Zu ihren Rollen in Bergen gehörten ferner die Clara in Lars Noréns *Løvet i Vallombrosa* (*Urlaub in Vallombrosa*), Vittoria in *The White Devil* (*Der weiße Teufel*) von John Webster und Nicoletta von Niebuhr in *Mephisto* von Ariane Mnouchkine und Klaus Mann. 1998 ging sie an das Norwegische Nationaltheater in Oslo, wo sie zuerst die weibliche Hauptrolle in Cecilie Løveid's *Østerrike* (*Österreich*) spielte. Seither war sie zu sehen als Gretchen in Goethes *Faust*, in der weiblichen Hauptrolle von Bjørnsons *Paul Lange og Tora Parsberg* (*Paul Lange und Tora Parsberg*), Thora in Ibsens *De unges forbund* (*Der Bund der Jugend*) und Rita Allmers in *Lille Eyolf* (*Klein Eyolf*). 1997 erhielt sie den norwegischen Amanda Award (Bestes Filmdebüt) für ihre Hauptrolle in *Brent av frost* (*Von Frost verbrannt*) und wurde von der European Film Promotion bei den Berliner Filmfestspielen präsentiert.

Håkan Hagegård hatte sein Debüt an der Königlich-Schwedischen Oper in Stockholm 1968 in der Rolle des Papageno, die er auch in Ingmar Bergmans TV-Adaption aus dem Jahr 1975 verkörperte. Von 1970 bis 1979 war er festes Ensemblemitglied der Königlich-Schwedischen Oper und sang zahlreiche Rollen. Seine internationale Karriere begann 1973, als er den Grafen in Richard Strauss' *Capriccio* beim Glyndebourne-Festival sang – ein Ort, an den er oft noch wiederkehren sollte. 1978 hatte er sein Debüt an der New Yorker Metropolitan Opera als Malatesta in Donizettis *Don Pasquale*; seither ist er an allen bedeutenden Opernhäusern aufgetreten. Zu den Rollen aus jüngerer Zeit gehören u.a. Scarpia in Puccinis *Tosca*, die Titelrolle in Alban Bergs *Wozzeck* und Amfortas in Wagners *Parsifal*. Außerdem tritt er weltweit als Solist mit Orchester auf und gibt regelmäßig Liederabende. Seit 1999 ist er Professor für Gesang an der Norwegischen Musikhochschule in Oslo, seit 2001 zudem Professor an der Bloomington School of Music in den USA. 1985 wurde Håkan Hagegård zum *hov-*

sångare (Hofsänger) ernannt; außerdem ist er Mitglied der Königlich-Schwedischen Musikakademie, Träger des „Litteris et Artibus“-Preises und Ehrendoktor des Konservatoriums Karlstad.

Das **Bergen Philharmonic Orchestra** wurde 1765 gegründet und ist mithin eines der ältesten Orchester der Welt. Edvard Grieg hatte eine enge Beziehung zu diesem Orchester, dessen Künstlerischer Leiter er in den Jahren 1880-82 war. Großzügig stiftete er dem Orchester sein Vermögen; diese finanzielle Unterstützung war von großer Bedeutung. Viel hat das Orchester Harald Heide zu verdanken, dem Künstlerischen Leiter von 1908-48, und Karsten Andersen, der dieses Amt von 1964-85 bekleidete. Chefdirigenten seitdem waren u.a. Aldo Ceccato, Dmitri Kitajenko und Simone Young. Von 2003 an wird der amerikanische Dirigent Andrew Litton das Orchester leiten, welches derzeit aus 95 Musikern besteht. Zu den zahlreichen berühmten Dirigenten, die mit dem Orchester gearbeitet haben, gehören u.a. Leopold Stokowski, Eugene Ormándy, Ernest Ansermet, Pierre Monteux, Sir Thomas Beecham, Sir John Barbirolli, Rafael Frühbeck de Burgos, Paavo Berglund, Yehudi Menuhin und Esa-Pekka Salonen. Neben seinen Aufführungen beim berühmten Bergen Festival unternimmt das Orchester regelmäßige Konzertreisen.

Ole Kristian Ruud hat sich einen Ruf sowohl als bedeutender skandinavischer, wie auch international erfolgreicher Dirigent erworben. Er leitet namhafte Symphonieorchester in Europa und den USA und gastiert seit 1990 häufig in Japan. Ole Kristian Ruud war Chefdirigent und künstlerischer Leiter des Trondheim Symphony Orchestra (1987-1995) und des Norrköping Symphony Orchestra (1996-1999). Seit 2000 ist er künstlerischer Leiter für das norwegische Repertoire beim Stavanger Symphony Orchestra und bekleidet seit 1999 eine Professur an der Norwegischen Staatsakademie. Ole Kristian Ruud wurde mit zahlreichen bedeutenden Preisen ausgezeichnet, darunter der Grieg-Preis (1992), der Norwegische Kritikerpreis (1993), der Lindeman-Preis (1994) sowie der Johan Halvorsen-Preis (1996). Er hat zahlreiche CDs für BIS eingespielt.

Edvard Grieg (1843-1907)

« Je dois encore mentionner un homme qui, par sa grande personnalité, a exercé une influence décisive sur moi dans les années musicalement vides à Kristiania de 1868 à 1872 – *Bjørnson*. En ce temps-là, il était un ami véritable pour moi. C'est à lui surtout que je dois d'avoir survécu à cette période. Quoiqu'il ne soit pas un connaisseur en musique, il croit en mes idées et cela m'a donné beaucoup de courage. » (Lettre à Aimar Grønvold, 25 avril 1881.) Quand Edvard Grieg rentra en Norvège après un voyage à Rome en automne 1870, il entreprit une collaboration avec le poète Bjørnstjerne Bjørnson (1832-1910), collaboration qui mena à des œuvres comme *Bergliot*, *Sigurd Jorsalfar* et *Landkjenning* (*Visite au pays*). La base thématique de ces œuvres était l'ancienne poésie épique norvégienne.

Au début de 1872, Grieg commença à travailler à la musique pour la pièce *Sigurd Jorsalfar* de Bjørnson dont l'action se passe au 12e siècle. Les principaux personnages, les frères Sigurd et Eystein, sont des rois : quoiqu'ils gouvernent ensemble la Norvège, ils ne s'entendent pas du tout ; ils se querellent toujours en comparant leurs exploits et leurs services. Sigurd entretient de tels sentiments d'envie envers son frère que le conflit ne se limite pas seulement aux frères mais s'étend aussi à leur suite. Bjørnson dit à Grieg qu'il ne disposait que d'un mois pour écrire la musique pour la pièce. La musique de scène, qui sortit en 1874 comme l'opus 22, compte cinq mouvements – trois pièces pour orchestre et deux chansons. Pour la première pièce dans le deuxième acte (*Les Joutes [dans la salle du roi]*), Grieg opta pour une gavotte qu'il avait composée précédemment pour violon et piano : elle prit la forme d'une marche et resta inchangée dans la musique de scène. En 1892, Grieg arrangea les mouvements orchestraux (op. 22 nos 2, 1 et 4) en une suite de concert qui sortit l'année suivante comme son opus 56. Cette version orchestrale, que Grieg dirigea souvent à l'étranger, fut reçue avec grand enthousiasme par le public.

Le 12 mai 1872, Bjørnson écrivit à Grieg : « J'adore cette chanson ! J'attends *beaucoup* de la musique ! » Seulement cinq jours plus tard, *Landkjenning* (*Visite au pays*) fut créée dans une orchestration pour baryton solo, deux chœurs d'hommes, fanfare et

orgue à une vente de charité à la forteresse d'Akershus (dans la capitale) pour lever des fonds pour la rénovation de la cathédrale de Nidaros à Trondheim. La narration de cette œuvre chorale, que Grieg décrivit comme une «pièce d'occasion», est l'histoire d'Olav Trygvason, fils d'un roi norvégien, qui quitta l'Angleterre sur son voilier pour rentrer chez lui en Norvège en l'an 995. Il fut si ému et impressionné par les paysages et la nature norvégienne qu'il décida de faire construire une cathédrale à Nidaros. Grieg révisa *Landkjenning* plusieurs fois avant sa publication en 1881 (comme l'opus 31), orchestrée pour baryton, chœur d'hommes et orchestre symphonique avec une dédicace au facteur de pianos norvégien Karl Hals. Cette pièce chorale de style assez populaire fut alors sur presque toutes les lèvres en Norvège et elle l'est encore aujourd'hui.

En 1871, Grieg composa le mélodrame *Bergliot* op.42, d'abord dans une version pour piano et récitation. Il n'y revint que 14 ans plus tard et en fit une version pour orchestre. Le 3 novembre 1885, il en dirigea la création au Théâtre de Kristiania ; l'actrice norvégienne Laura Gundersen (à qui Grieg dédia la pièce) joua le rôle de Bergliot et, « avec son interprétation artistique fougueuse », elle contribua énormément au succès de l'œuvre. Le mélodrame raconte l'histoire de Bergliot qui, désespérée après le meurtre fourbe de son mari (Einar Tambar skjelve) et de son fils (Eindride) par le roi Harald Hårdråde (Harald « le Sévère »), incite les paysans à la vengeance. Elle reconnaît tôt cependant la futilité de ses démarches. Entre les sommets musicalement indépendants (introduction, *Andante molto*, *Tempo di marcia funebre*), l'auditeur entend, dans la combinaison de la musique et des mots récités, les diverses émotions de Bergliot, passant de la fierté passionnée au désespoir profond et à la résignation.

Le 6 avril 1866, Grieg écrivit dans son journal : « Les nouvelles les plus tristes qui pouvaient me rejoindre – Nordraak est mort ! Il était mon seul ami, mon seul grand espoir pour notre art norvégien... Laisse-moi chercher refuge dans la musique qui ne me rejette jamais à l'heure du deuil. » Le compositeur Rikard Nordraak (1842-1866) donna à son ami Edvard Grieg des impulsions décisives pour son développement de compositeur ; il renforça la décision de Grieg de consacrer toute son énergie à créer de la musique artistique norvégienne indépendante. Il avait ouvert les yeux de Grieg à « la

signification de ce qui en musique n'est pas de la musique ». Sa mort soudaine poussa Grieg à composer *Marche funèbre pour Rikard Nordraak* EG 117. La première version était pour piano et, en 1867, Grieg arrangea l'œuvre pour grande harmonie. Cette marche funèbre montre clairement que Grieg avait « atteint sa maturité en ce qui a trait à l'écriture mélodique et harmonique et qu'il était capable, au cours d'une brève pièce de musique, de produire une œuvre organique et concentrée. La marche ne renferme pas une seule note superflue » (Benestad/Schjelderup-Ebbe). Grieg exprima plus tard le souhait que la marche soit jouée à ses propres funérailles. A la mort de Grieg le 4 septembre 1907, le compositeur norvégien Johan Halvorsen (1864-1935) arrangea la pièce pour orchestre symphonique de sorte qu'on pût satisfaire à la demande de Grieg.

En 1877, alors qu'il travaillait à son *Quatuor à cordes* op. 27, Grieg pensa à écrire une grande œuvre pour baryton solo, chœur et orchestre basée sur des chansons folkloriques norvégiennes. Ne trouvant pas de texte approprié, il abandonna l'idée. Quand il trouva plus tard l'histoire de *Den Bergtekne* (*L'esclave de la montagne*), dans la collection de *Norske Folkeviser* du poète lyrique et pasteur norvégien Magnus Brostrup Landstad (1802-1880), il décida d'arranger cette ballade pour baryton solo, orchestre à cordes et deux cors. La ballade raconte l'histoire d'un jeune homme qui s'est perdu dans la forêt. Il rencontre la fille du *Jøtul* (géant de la montagne) et il est si épris et si envoûté par elle qu'il ne pourra jamais plus aimer vraiment. A partir de ce moment, il doit traverser la vie seul. Dans *Den Bergtekne* op. 32, Grieg dresse un impressionnant portrait musical de la solitude et aussi de l'espoir déçu et du désir d'aimer un être humain. Le 17 juillet 1899, Grieg mentionna dans une lettre à son biographe, Henry Finck : « Je me suis ici efforcé de réaliser en musique la solide concision de style qui est exprimée avec tant d'effet émouvant dans l'ancienne poésie norvégienne. »

© *Natalie Hippel 2003*

Gørild Mauseth obtint son diplôme à l'Académie Nationale Norvégienne d'Art dramatique en 1995 et, après ses débuts au Teatret Vårt, elle fut engagée par La Scène Nationale à Bergen où elle perça avec le monologue *Av måneskinn gror det ingenting*

(*Rien ne pousse sur un morceau de lune*) de Torborg Nedreaas. Ses autres rôles à Bergen ont renfermé Clara dans *Løvet i Vallambrosa* (*Les vacances à Vallambrosa*) de Lars Norén, Vittoria dans *Le Diable blanc* (*Hvite djevler*) de John Webster, et Nicoletta von Niebuhr dans *Mefisto* d'Ariane Mnouchkine et Klaus Mann. Elle entra au Théâtre National Norvégien à Oslo où elle joua d'abord la dame principale dans *Østerrike* (*Autriche*) de Cecilie Leveid. Depuis lors, ses rôles ont comporté Gretchen dans *Faust* de Goethe, le principal rôle féminin dans *Paul Lange og Tora Parsberg* (*Paul Lange et Tora Parsberg*) de Bjørnson, Tora dans *De unges forbund* (*La ligue des jeunes*) d'Ibsen et Rita Allmers dans *Lille Eyolf* (*Petit Eyolf*). En 1977, on lui décerna le prix norvégien Amanda (meilleur film de débutante) pour le rôle principal dans *Brent av frost* (*Brûlure de froid*) et elle fut choisie par l'Organisation de promotion du film européen pour être présentée au Festival du film de Berlin.

Håkan Hagegård a fait ses débuts à l'Opéra Royal à Stockholm en 1968 comme Papageno dans *La Flûte enchantée* de Mozart, rôle qu'il a aussi joué dans la version télévisée d'Ingmar Bergman en 1975. Entre 1970 et 1979, il fut relié à l'Opéra Royal et il y chanta de nombreux rôles. Il entreprit sa carrière internationale comme le Comte dans *Capriccio* de Richard Strauss à Glyndebourne en 1973 où il retourna plusieurs fois. En 1978, il chantait pour la première fois à l'Opéra Métropolitain de New York dans le rôle de Malatesta dans *Don Pasquale* de Donizetti et, depuis, il a été invité sur toutes les grandes scènes du monde. Parmi ses derniers rôles, notons par exemple Scarpia dans *Tosca* de Puccini et Wozzeck dans l'opéra du même nom d'Alban Berg de même qu'Amfortas dans *Parsifal* de Wagner. Il se présente aussi souvent comme soliste avec des orchestres symphoniques partout au monde et il donne régulièrement des récitals. Il est professeur de chant au Collège National de Musique de la Norvège à Oslo depuis 1999 et il occupe une chaire de professeur à l'Ecole de musique de Bloomington aux Etats-Unis depuis 2001. En 1985, Hagegård fut nommé chanteur de la cour et il fait partie de l'Académie Royale de Musique. Il a aussi reçu la distinction royale « Litteris et Artibus » et un doctorat honorifique à l'Ecole Supérieure de Karlstad.

L'Orchestre Philharmonique de Bergen remonte à 1765 et est ainsi l'un des plus vieux orchestres du monde. Edward Grieg collabora étroitement avec l'orchestre et il en fut directeur artistique de 1880-1882. Il donna généreusement sa fortune à l'orchestre et cette aide financière a été d'une grande importance. L'orchestre moderne doit beaucoup à Harald Heide qui en fut directeur artistique de 1908-48 et à Karsten Andersen qui occupa ce poste de 1964-85. Depuis, les chefs attitrés ont été Aldo Ciccatto, Dmitri Kitayenko et Simone Young. En 2003, le chef américain Andrew Litton prendra charge de l'orchestre. La formation compte maintenant 95 membres. Parmi les chefs renommés qui ont travaillé avec l'orchestre, mentionnons Leopold Stokowski, Eugene Ormándy, Ernest Ansermet, Pierre Monteux, sir Thomas Beecham, sir John Barbiroli, Rafael Frühbeck de Burgos, Paavo Berglund, sir Yehudi Menuhin et Esa-Pekka Salonen. En plus de participer au célèbre festival de Bergen, l'orchestre fait régulièrement des tournées.

Ole Kristian Ruud s'est fait une réputation de figure dynamique en musique scandinave tout en poursuivant une carrière internationale. Il dirige régulièrement d'éminents orchestres symphoniques et de chambre dans les pays nordiques, en Europe et aux Etats-Unis. Il visite fréquemment aussi le Japon depuis 1990. Ole Kristian Ruud fut chef principal et directeur artistique de l'Orchestre Symphonique de Trondheim de 1987 à 1995 et de l'Orchestre Symphonique de Norrköping en Suède de 1996 à 1999. Depuis 2000, il est directeur artistique du répertoire norvégien de l'Orchestre Symphonique de Stavanger. Il est professeur à l'Académie Nationale Norvégienne de Musique depuis 1999. Ole Kristian Ruud a gagné plusieurs prix prestigieux dont le Prix Grieg (1992), le Prix des Critiques Norvégiens (1993), le Prix Lindemann (1994) et le Prix Johan Halvorsen (1996). Il a enregistré de nombreux disques compacts sur étiquette BIS.

Bergen Philharmonic Orchestra

Sigurd Jorsalfar, op. 22

(Bjørnstjerne Bjørnson)

[4] Norrønafoiket

Solo: Norrønafoiket det vil fare,
det vil føre Kraft til Andre.
Kampens Glavind kaster Gjenglands,
Æren øger Folkets Arbejd!

Da vi kom fra Jorsaltoget,
tændtes Sangens alle Bauner,
og vor Ungdom stod om Luen,
og det lyste langt af Landet.

Kor: Norrønafoiket det vil fare...

Solo: Mangt som før var bredt øg mægtigt
minkske nu og bort det bares,
til Højsædet skred det Store
styret Tankerne og Tiden.

Kvindens Krav til Ungersvenden
nu blev Mod til mandig Idræt,
Modrens Krav til sine Sønner
nu blev Mål med Eftermæle.

Kor: Norrønafoiket det vil fare...

Solo: Om på Fjeld to Farmænd mødtes,
måtte de om Toget tale,
i dets Ære, i dets Glæde
Brødre blev de, før de skiltes.

Ja, den Gamle, som sad efter,
sig på Krykkestaven reiste,
priste Gud, og sagde: Æten
øger Arven, glad jeg farer.

Kor: Norrønafoiket det vil fare...

Solo: Af Bedrift som ej fornyes
Rust påføres Folkeviljen;
evig ung må Æren være,
og i Kampen kun den fødes.

Sigurd Jorsalfar, Op. 22

The Northland Folk

Solo: The Northland folk have the urge to travel,
Bringing power to other peoples.
The spear of war throws a reflection
Honour encourages the people in their task!

When we returned from Jerusalem,
All the beacons of song were lit,
And our young people stood round the fires,
And the light shone out far from the shore.

Choir: The Northland folk have the urge to travel...

Solo: Much that was formerly broad and powerful
Was reduced and carried away,
Greatness approached the high seat,
Guiding minds and times alike.

Women's demands upon young men
Now inspired them to manly actions,
Mothers' demands upon their sons
Now became a goal to be renowned for.

Choir: The Northland folk have the urge to travel...

Solo: If two wayfarers met in the mountains,
Their talk will have been about the crusade,
In its honour, in its rejoicing
They became brothers before parting.

And the old man, who remained at home,
Lifted himself up on his crutches,
Praised God, and said:
Our fame increases, gladly I pass on.

Choir: The Northland folk have the urge to travel...

Solo: Brave actions that are not renewed
Corrode the will of the people;
Honour must be forever young,
And only in battle can it be born.

Derfor går på Dragevinger
over Havet, over Tvilen,
atter de norrøne Kjæmper
mod det Store i det Fjerne.

Kor: Norrønafoelket det vil fare...

8 Kongekvadet

Solo: Den som har drømt Udfærd og Då
sænker ej Sejl uden med Sorg,
dem som har øvet Størværk i Ungdom,
fanger let Mismod i dadløs Manddom.

Men er det dådløst at bygge sit Land
og at vække dets Kraft som en Vår af sin Dvale?
Dådløst at være den mægtige Mand,
som kan mætte de hungrige Dale?

Dådløst til Kampen på Land og om Strand
at gi tusinde Arme fra Krigene sparet,
Slægternes Slægtet et voksende Land
med vor Kjærlighed til det bevaret?

Hil Jer, Skud af Haraldsstammen,
hil Jer, bolde Kongebrodre,
en med Fredens fagre Vinding,
en med Kampens Sejerskrone,
Norges Fortid, Norges Fremtid,
i de Tvendes Håndtag træffes.

Hil Jer, Skud af Haraldsstammen, hil Jer!

9 Landkjenning, op. 31 *(Bjørnstjerne Bjørnson)*

Og det var Olav Trygvason,
stævned over Nordsjø fram
opp mot sit unge Kongerige
som ikke vented ham.
Fik han så første Synet:
"Hvad er dette for Mur i Havbrynet?"

Therefore on dragonships
The Northland's warriors go again
Across the sea, surmounting doubts,
Towards distant greatness.

Choir: The Northland folk have the urge to travel...

The King's Song

Solo: He who has dreamed about travel and good works
Cannot lower his sails without sorrow,
He who performed great deeds in his youth
Soon loses courage in idle manhood.

But is it a small achievement to build up one's country
And to waken its power, springlike, from slumber?
Is it a small achievement to be the powerful man
Who can supply food for the hungry valleys?

Is it nothing, in the fight by land and sea,
To spare thousands of poor folk from war,
To preserve for generation upon generation
A growing country with out love?

Hail to you who are descended from Harald,
Hail to you, brave royal brothers,
One with the fair garland of peace,
One with the victorious crown of battle,
Norway's past and Norway's future
Meet in these two men's handshake.

Hail to you who are descended from Harald, Hail!

Land Sighting, Op. 31

And it was Olav Trygvason,
Sailing o'er the North Sea wide,
Bearing the hope to find a kingdom
Far on the other side.
Yonder the cliffs appearing
Like a battlement loom their dark crest hearing.

Og det var Olav Trygvason,
Landet syntes ganske stængt,
alle hans unge Kongelængsler
føltes mot Klippen sprængt,
indtil en Skald opddaged
hvide Kupler og Spir i Skylaget.

Og det var Olav Trygvason,
syntes, han med en gang så
gråsprengte, gamle Tempelmure,
snehvide Hvælv derpå.
Længtes han da så såre
med sin unge Tro stå indenfor.

Landet sig åpned, Vår der var,
durende av Fossebrus,
Stormvejrr og Havdøn rundt omkring dem,
sælsom var Skogens sus.
Orgler og Klokker høstes.
Kongen så sig om,
Kongen henførtes:

"Her er Grunden, funden, funden,
Tempelhvælv et trodser Helved!
Ånden bæver, Hjertet fyldes,
her *den Største* kun kan hyldes!
Gid min Tro stå stærk som Grunden,
stige ren som Jøkelrunden,
Ånden nå Naturens Højde,
fyldt av Ham, som sammenføjde."

Olavs Bøn vi alle tage,
nu som da og alle Dage:
"Ånden bæver, Hjertet fyldes,
her *den Største* kun kan hyldes!
Gid min Tro stå stærk som Grunden,
stige ren som Jøkelrunden,
ånden nå Naturens højde,
fyldt av Ham, som sammenføjde."

And it was Olav Trygvason,
Found he ne'er a spot to land,
E'en like the waves the royal desire
Shattered upon the strand.
'See', cried the bard upleaping,
'Yonder snow-covered peaks o'er cloudbanks peeping.'

And it was Olav Trygvason,
Suddenly he seem'd to sight
Towering temples, domes and spires
Glist'ning in virgin white.
Then vow'd the King undaunted,
With his followers to tread that land enchanted.

Onward he bent; the rushing streams
Heralded the coming spring,
Swayed in the stormy wind, the forest
Strangely was murmuring,
Sounds as of church bells chiming,
And then spake the King,
Spake as tho' dreaming:

'Here the spot to find our Kingdom.
Hell! these temple walls defy thee!
Hearts are swelling, souls are yearning,
God to Thee alone be glory!
Be my faith, as yonder mountains,
Root as deeply, shine as purely,
And at these my faith strive upward
On to Him the all Creator!'

Olav's prayer be ours to utter,
As we near the Throne of Mercy.
Hearts are swelling, souls are yearning,
God to Thee alone be glory!
Be, my faith, as yonder mountains,
Root as deeply, shine as purely,
And at these my faith strive upward
On to Him the all Creator!'

10 Bergliot, op. 42

(Bjørnstjerne Bjørnson)

I dag kong Harald
får give tingfred;
ti Einar fulgte
fem hundred bønder.

Eindride, sønnen,
slår vagt om huset,
imens den gamle
går ind til kongen.

Så minnes Harald
måske, at Einar
har tvenne konger
i Norge kåret, –

og giver fred
og forlig på loven;
hans løfte var det,
og folket længes. –

Hvor sanden flyger
nedover vejen,
og støj der stiger? –
Se ud, min skosvend!

Kanske blot vinden!
thi her er vejrhårdt:
den åbne fjord
og de lave fjelde.

Jeg minnes byen
ifra min barndom;
hid vinden hidser
der vrede hunde.

Men støj der tændes
af tusen stemmer,
og stå den farver
med kamprød flamme!

Bergliot, Op. 42

Today King Harald
Must hold his ting-peace;
For Einar has here
Five hundred peasants.

Our son Eindride
Safeguards his father,
Who goes in fearless
The King defying.

Thus maybe Harald,
Mindful that Einar
Has crowned in Norway
Two men with kingship,

Will grant that peace be,
On law well grounded;
This was his promise,
His people's longing. –

What rolling sand-waves
Swirl up the roadway!
What noise is nearing!
Look forth, my footboy!

– The wind's but blowing!
Here storms beat wildly;
The fjord is open,
The fells low-lying.

The town's unchanged
Since child I trod it;
The wind sends hither
The snarling sea-hounds.

– What flaming thunder
From thousand voices!
Steel-weapons reddened
With stains of warfare!

Ja, det er skjoldgny!
og se hvad sandgov:
spydbølger hvælv
om Tambarskjelve!

Han er i trængsel!
Troløse Harald!
Ligravnen løfter sig
af din tingfred!

Kør frem med karmen,
jeg må til kampen;
nu sidde hjemme,
det galt jo livet!

O bønder, berg ham!
slå kreds omkring ham!
Eindride, værg nu
din gamle fader!

Byg ham en skjoldborg
og giv ham buen,
ti døden pløjer
med Einars pile!

Og du, St. Olav,
o for din søns skyld!
giv du ham gagn-ord
i Gimles sale!

Flokken de sprænger...
og kjæmper ej længer;
i bølger
de følger
hverandre mod elven,
hvad er der vel hændt?
Hvad spår denne skjælven?
Har lykken sig vendt? –
Hvad er det? Hvi stanser
nu bøndernes skare?...
Med nedstukne lanser
to døde de kranser

The shields are clashing!
See, sand-clouds rising,
Speer-billows rolling
Round Tambarskelve!

Hard is his fortune! –
Oh, faithless Harald:
Death's ravens roving
Ride o'er thy ting-peace!

Fetch forth the wagon,
Drive to the fighting!
At home to cower
Would cost my life now.

O yeomen, yield not,
Circle and save him!
Eindride, aid now
Thine aged father!

Build a shield-bulwark
For him bow-bending!
Death has no allies
Like Einar's arrows!

And thou, Saint Olaf,
Oh, for thy son's sake!
Help him with good words
In Gimle's high hall!

Our foes are the stronger...
They fight now no longer...
Subduing,
Pursuing,
They press to the river, –
What is it that's done?
What makes me thus quiver?
Will fortune us shun?
What stillness astounding!
The peasants are staying,
Their lances now grounding,
Two dead men surrounding,

og Harald får fare?
Hvad trængsel der er
ved tingstuens port;
stille al hær
vender sig bort? –
Hvor er Eindride!

Sorgfulde blikke
flygter tilside,
frygter mit møde...
så kan jeg vide:
de to ere døde!
Rum! Jeg må se:
Ja, det er dem! –
Kunde det ske?...
Jo, det er dem:

Falden er herligste
høvding i norden;
Norriges bedste
bue brusten!

Falden er Einar
Tambarskjelve,
sønnen ved side, –
Eindride!

Myrdet i mørke
han, som var Magnus
mer end fader!
Kong Knud den stores
kårede sønne-råd.

Falden for snigmord
skytten fra Svolder,
løven, som sprang
over Lyrskog-heden!

Slaget i baghold,
bøndernes høvding,
Trøndernes hæder,
Tambarskjelve!

Nor Harald delaying!
What throngs now enwall
The ting-hall's high door!...
Silent they all
Let me pass o'er!
Where is Eindride!

Glances of pity
Fear lest they show it,
Flee lest they greet me...
So I must know it:
Two deaths there will meet me! –
Room! I must see:
Oh, it is they! –
Can it so be? –
Yes, it is they!

Fallen the noblest
Chief of the Northland;
Best of Norwegian
Bows is broken.

Fallen is Einar
Tambarskelve,
Our son beside him, –
Eindride!

Murdered with malice,
He, who to Magnus
More was than father,
King Knut the Mighty's
Son's counsellor good.

Slain by assassins
Svolder's sharp-shooter,
The lion that leaped on the
Heath of Lyrskog!

Pride of the peasants
Snared in a pitfall,
Time-honoured Tronder,
Tambarskelve.

Hvidhåret, hædret,
henslængt for hundene, –
sønnen ved side,
Eindride!

Op, op, bondemænd, han er falden;
men han, som fældte ham, lever!
Kenner I mig ikke? Bergliot,
datter af Håkon fra Hjørungavåg! –
Nu er jeg Tambarskjelves enke!

Jeg roper på eder, hær-bønder:
Min gamle husbond er falden.
Se, se, her er blod på hans blege hår!
eders hoveder kommer det over,
ti det bliver koldt uden hævn.

Op, op, hærmænd, eders høvding er falden,
eders ære, eders fader, eders børns glæde,
hele dalens ævertyr, hele landets helt,
her er han falden, og I skulle ikke hævne?

Myrdet i mørke, i kongens stue,
i tingstuen, lovstuen er han myrdet,
myrdet af lovens første mand,
O, lyn vil falde fra himlen på landet,
hvis det ikke luttres i hævnes lue!

Skyd langskibe fra land,
Einars ni langskibe ligger her,
lad dem bære hævnen til Harald!

O, stod han her, Håkon Ivarson,
stod han her på bakken, min frænde,
da fandt Einars bane ikke fjenden,
og eder, fejge, slap jeg bede!

O bønder, hør mig, min husbond er falden,
mine tankers højsæde i halvhundred år!
Væltet er det, og ved dets højre side
vor eneste søn, o al vor fremtid!

Tomt er der nu innen mine to arme;
Kan jeg vel mere få dem op til bøn?

White-haired and honoured,
Hurled to the hounds here, –
Our son beside him,
Eindride!

Up, up, ye peasants, he has fallen,
But he who felled him is living!
Have you not known me? Bergliot,
Daughter of Haakon from Hjørungavåg; –
Now I am Tambarskelve's widow.

To you I appeal, peasant-warriors:
My aged husband has fallen.
See, see, here is blood on his blanching hair,
Your heads shall it be on forever,
For cold it becomes, while vain is your vengeance.

Up, up, warriors, your chieftain has fallen,
Your honour, your father, the joy of your children,
Legend of all the valley, hero of all the land, –
Here he has fallen, will you not avenge him?

Murdered with malice within the king's hall,
The ting-hall, the hall of the law, thus murdered,
Murdered by him whom the law holds highest, –
From heaven will lightning fall on the land,
If thus left unpurged by the flames of vengeance.

Launch the long-ships from land
Einar's nine long-ships are lying here,
Let them hasten vengeance on Harald!

If he stood here, Haakon Ivarson,
If he stood here on the hill, my kinsman,
The fjord should not save the slayer of Einar,
And I should not seek you cowards who flinch!

Oh, peasants, hear me, my husband has fallen,
The high-seat of my thoughts through years half a hundred!
Overthrown it now is, and by its right side,
Our only son fell, oh, all our future!

All is now empty between my two arms;
Can I ever again lift them up in prayer?

Eller hvorhen skal jeg vende mig på jorden?
Går jeg bort til de fremmede steder,
ak, så savner jeg dem, hvor vi levede sammen;
men vender jeg mig derhen,
ak, så savner jeg dem selv!

Odin i Valhal tør jeg ikke finne;
ti ham forlod jeg i min barndom.
Men den nye Gud i Gimle?
Hen tog jo alt, jeg havde!

Hævn? Hvem nævner hævn?
Kan hævn vække mine døde?
Eller dække over mig for kulden?
Finnes i den et tilstængt enkesæde,
eller trøst for en barnløs mor?

Gå med eders hævn; lad mig være!
Læg ham på karmen, ham og sønnen;
kom, vi vil følge dem hjem.
Den nye Gud i Gimle, den frygtelige, som tog alt,
lad ham også tage hævnen, ti den forstår han!

Kør langsomt, ti sådan kørte Einar altid;
og vi kommer tidsnok hjem.

Hundene ville ikke møde med glade hop,
men hyle og hænge med halen,
og gårdens hester ville spidse øren,
vrinske glade mod stalddøren,
og vente Eindrides stemme.

Men den lyder ikke længer,
ej heller Einars skridt i svalen,
som råbte, at nu måtte alle rejse sig,
for nu kom høvdingen!

De store stuer vil jeg stænge;
folkene vil jeg sende bort;
kvæg og hester vil jeg sælge,
flytte ud og leve ene.
Kør langsomt;
ti vi kommer tidsnok hjem.

Or whither on earth shall I betake me?
If I go and stay in the places of strangers, –
I shall long for those where we lived together.
But if I betake me thither, –
Ah, them, themselves I shall miss.

Odin in Valhall I dare not beseech;
For him I forsook in days of childhood.
But the great new God in Gimle? –
All that I had He has taken!

Vengeance? Who speaks of vengeance?
Can vengeance the dead awaken,
Or cover me warm from the cold?
Find I in it a widow's seat sheltered,
Solace to cheer a childless mother?

Away with your vengeance! Let me alone!
Lay him on the wagon, him and our son!
Come, we will follow them home.
That God in Gimle, new and fearful, who all has taken,
Let Him now also take vengeance! Well He knows how!

Drive slowly! For so drove Einar always;
– Soon enough we shall come home.

The dogs today will not greet us gladly,
But drearily howl with drooping tails.
And lifting their heads the horses will listen;
Neighing they stand, the stable-door watching,
Eindride's voice awaiting.

In vain for his voice will they hearken,
Nor hears the hall the step of Einar,
That called before him for all to arise and stand,
For now came their chieftain.

Too large the house is; I will lock it;
Workmen, servants send away;
Sell the cattle and the horses,
Move far hence and live alone.
Drive slowly!
– Soon enough we shall come home.

[12] Den Bergtekne, op. 32

(Folkevis)

Eg fór vilt i veduskogin
kringum ein elvesteine,
jutuldottri narrad meg,
eg fann inkji vegin heim.

Eg fór vilt i veduskogin
kringum ein elve-runne,
jutuldottri narrad meg,
eg hev inkji vegen funnid.

Eg hev vorid med jutulen
og jutulen etter meg rann,
gentunn sa', eg lokkad dei,
um eg dei aldri fann.

Eg hev vorid med jutulen
og jutulen etter meg låg,
gentunn sa', eg lokkad dei,
um eg dei aldri såg.

Fiskin uti fagran vatni,
og sildi søkir hav,
mang ein helsar mågin sin
og veit så litid af.

Fiskin uti fagren vatni,
og ikonn up i tre,
alle så heve dei makamann,
men ingin så heve eg.

Eg fór vilt i veduskogin
kringum ein elvesteine,
jutuldottri narrad meg,
eg fann inkji vegin heim.

The Mountain Thrall, Op. 32

(Traditional Norwegian)

I went astray in the dark woods
By the magic stone
The Jutul maiden fooled me,
And I could not find my way home.

I went astray in the dark woods
By the magic stone.
The Jutul maiden fooled me,
I could not find my way.

I have been with the Jutul
And the Jutul chased me.
The maid said, I enticed you
Though I had never seen you.

I have been with the Jutul
And the Jutul chased me.
The maid said, I enticed you
Though I had never seen you.

The fish in the fair waters
And the herring seek the sea –
Many greet their friends
And know so little of it.

The fish in the fair waters
And the squirrel in the tree
They all have their partners
But I have none.

I went astray in the woods
By the magic stone.
The Jutul maiden fooled me,
I could not find my way home.

**Further SACDs in the Grieg series by the
Bergen Philharmonic Orchestra and Ole Kristian Ruud:**

BIS-SACD-1191

In Autumn, concert overture
Piano Concerto in A minor
Symphony in C minor
Noriko Ogawa, piano

BIS-SACD-1291

Norwegian Dances
Symphonic Dances
Lyric Suite

Recording data: February 2003 (*Bergliot, Sjørgemarsj*) and June 2003 (*Sigurd Jorsalfar, Landkjenning, Den bergtekne*) at the Grieg Hall, Bergen, Norway
Balance engineer/Tonmeister: Martin Nagorni (*Bergliot, Sjørgemarsj*); Thore Brinkmann (*Sigurd Jorsalfar, Landkjenning, Den bergtekne*)
Neumann microphones; microphone pre-amplifier by Didrik De Geer, Stockholm; 2 Studer 961 mixers; Meitner ADC 8 A/D converter; Sonoma DSD workstation; Stax headphones; B&W 802 Nautilus loudspeakers (*Bergliot, Sjørgemarsj*).
Neumann microphones; Stage Tec A/D converter; Yamaha O2R mixer; Tascam MX 2424 hard disc recorder; B&W 802 Nautilus loudspeakers (*Sigurd Jorsalfar, Landkjenning, Den bergtekne*)
Producer: Hans Kipfer (*Bergliot, Sjørgemarsj*); **Jens Braun** (*Sigurd Jorsalfar, Landkjenning, Den bergtekne*)
Digital editing: Thore Brinkmann
DSD consultant: Bastiaan Kuijt
Cover text: © Natalie Hippel 2003
Translations: Andrew Barnett (English); Arvid O. Vollsnes (Norwegian); Arlette Lemieux-Chené (French)
Front cover design: Alix Dryden
Photograph of Ole Kristian Ruud: © Birgit Wårstad
Typesetting, lay-out: Andrew Barnett, Compact Design Ltd., Saltdean, Brighton, England
BIS CDs can be ordered from our distributors worldwide.
If we have no representation in your country, please contact:
BIS Records AB, Stationsvägen 20, S-184 50 Åkersberga, Sweden
Tel.: 08 (Int.+46 8) 54 41 02 30 • Fax: 08 (Int.+46 8) 54 41 02 40
e-mail: info@bis.se • Website: www.bis.se

© & © 2004, BIS Records AB, Åkersberga.

Under perioden 2002-2005 erhåller BIS Records AB stöd till sin verksamhet från Statens kulturråd.

This record has received support from the Grieg Foundation, Musikselskabet Harmonien and Sparebanken Vest.

BIS would like to thank Sony Europa B.V., and in particular David Walstra and the members of the Sony SACD Team Europe, for their generous assistance and support in the realization of this recording project.

OLE KRISTIAN RUUD